

F

oto en memo

De Melkfabriek

De melkfabriek, zeimen in Hasselt, als men het over de Coöperatieve Zuivelfabriek "Juliana" had. Aanvankelijk stond de fabriek binnen de stadskern. Toen was er nog sprake van een stoomzuivelfabriek. Twee machines van vijf pk elk zorgden in het begin van de eeuw voor de nodige aandrijving.

Toen er nog geen fabrieksmatige verwerking in Hasselt bestond, werd de melk op de boerderij zelf tot boter en kaas verwerkt. Een arbeidsintensief en tijdrovend proces. Met de komst van deze coöpe-

ratie in 1910 werd er niet alleen tijd uitgespaard, omdat de verwerking elders plaatsvond, maar was ook de afzet van de producten beter geregeld. De boer hoefde zelf niet meer met zijn producten naar de markt. Ook dat leverde dus weer tijd op. Deze vorm van arbeidsdeling leidde uiteindelijk tot kwaliteitsverbetering. De boer kon zich voortaan uitsluitend bezig houden met het verbeteren en verhogen van de melkproductie. Bovendien nam ook de hygiëne met de komst van zuivelfabrieken toe. Bij een dergelijk aan-

bederf onderhevig product was dat niet onbelangrijk.

Overigens kwamen de meeste leden van de coöperatie niet uit Hasselt zelf. Slechts vier procent van de totale aanvoer was uit de stad afkomstig. De rest kwam van boeren uit Mastenbroek, Staphorsterveld, Streukel en Genne.

In 1926 werd de nieuwe fabriek aan de overkant van het Zwartewater in gebruik genomen. Op de foto hierboven is te zien dat de melk met paard en wagen werd aangevoerd. Dat ge-

Nummer 43

Inhoud

Hasselt kende een drietal coöperaties. De Hasselter Overslag was er één van. In 1951 had deze 3.000 vierkante meter tot haar beschikking. De melkfabriek Juliana was één van de andere twee coöperaties. In de Regenboogsteeg stond de derde, de Coöperatieve Landbouwers Handelsvereniging Hasselt en Omstreken. Deze coöperatie had ook een eigen bakkerij en winkel.

Colofon

Foto en memo

© dr. F.W. Schmidt

Foto's:
Collectie Schmidt

Samenstelling en tekst:
Frits Schmidt

*Zo zag Hasselt er eind
negentiende tot aan het
midden van de twintigste
eeuw uit*

beurde in die tijd nog in melkbussen. Twee maal per dag reed de melkrijder zijn route. In de nieuwe fabriek werd de melk tot boter, kaas of melkpoeder verwerkt. Een beperkt deel werd in Hasselt in de vorm van consumptiemelk afgezet. Melkventer was in die tijd J.

Jongsma.

Met zijn handkar die mede door een hond werd getrokken, bezorgde hij in heel Hasselt. In de jaren zestig geschiedde de bezorging met een elektrisch wagentje. Nog steeds kon toen losse melk bij de toenmalige beide melkboeren Van Pijkeren en Van der Steg worden gekocht. Een vernuftig apparaat met een handel zorgde ervoor dat bij het overhalen een halve liter uit de melkkraan in de melkkan van de klant stroomde. De melk zat daarbij al niet meer in melkbus

maar in een melktank. Voor die tijd trokken ze met een kar op luchtbanden door de straten. Met behulp van een maatkan tapte men dan de melk uit de bussen. De plaats waar in 1926 de nieuwe fabriek kwam te staan, was uit verkeerstechnisch oogpunt goed gekozen. Ze stond in het verlengde van de Lange Brug en ook nog aan het tramspoor. Dat waren overigens niet de enige voordelen. De fabriek kon ook voortaan afvalwater direct op de rivier lozen. In een tijd waarin het milieu nog geen enkele rol speelde, was dat een enorm voordeel. Nog tot in de jaren zestig bleef dit lozen doorgaan. Het resultaat was een visrijke plek. Vandaar dat men op de kade voor de fabriek dagelijks vele vissers groot en klein aantrof om op deze plaats de hengel uit te werpen.

De leiding van de fabriek lag voor de oorlog in de bekwame handen van dhr. Schoemaker. Hij woonde in huis dat naast de coöperatie stond. De fabriek onderging ook na de oorlog nog de nodige uitbreidingen, maar uiteindelijk ging ze vanwege de toenemende neiging tot grootschaligheid ten onder.

